

PHILIPPS neu PHILIPS, o Dre-gybi gerllaw Aberteifi a Phorth-Einion, ac yn ddiweddarach o briordy Aberteifi

Dywedir yn fynych (e.e. yn [Laws](#), *Little England*, 355) mai cainc o [Philippiaid Pictwn](#) oedd y teulu hwn, ond byddai efallai'n gywirach ei alw'n gainc o deulu Cilsant - cainc a darddodd o [Syr Thomas Philipps o Gilsant](#); gweler yr ysgrif ar [Philippiaid Pictwn](#). Amrywia manylion yr ach fel y ceir hi mewn gwahanol lyfrau, e.e. [Dwnn](#), i, 85; [Meyrick](#), *Cardiganshire* (ail arg.), 172; *W. Wales Hist. Records*, i, 14-5. Trydydd (neu bedwerydd) mab [Syr Thomas](#) oedd OWEN PHILIPPS; mab i hwn oedd EINION PHILIPPS, siryf Ceredigion yn 1588; a mab iddo yntau, o'i ail wraig Elizabeth Birt, oedd GEORGE PHILIPPS, siryf yn 1606. Hwn, yn 1616, a gafodd Briordy Aberteifi, a fu o hynny allan yn brif aelwyd y teulu; priododd ag Anne Lewis, a chafodd fab, HECTOR PHILLIPS, siryf yn 1634; priododd ef (yn drydydd r iddi) ag Anne, ferch [Syr William Wogan \(John Wogan](#), meddai rhai) o Gas Gwis ('Wiston'), a'u mab hynaf oedd

JAMES PHILIPPS (1594 - 1675),

a ymaelododd yn Rhydychen (o Goleg Iesu) yn 1610, ac a fu'n siryf yn 1649. Yr oedd ef a'i frawd Hector (isod) yn bleidwyr selog i'r Senedd yn y Rhyfel Cartrefol; buont ill dau'n ' Commissioners of Sequestration ' yn ne-orllewin Cymru; a bu James yn aelod o bywllgor y fyddin (yr oedd yn gyrnol), ac (yn 1651) yn aelod o'r ' High Court of Justice '; bu hefyd yn aelod seneddol dros Geredigion yn Seneddau 1653, 1654, 1656 (rhoes ei sedd i fyny yn y flwyddyn honno i fod yn aelod seneddol dros sir Benfro) a 1659, a thros fwrdeisdrefi Ceredigion yn 1660 a 1661, ond collodd y sedd honno ar betisiwn ([Meyrick](#), op. cit., 340-1). Cyhuddid y ddau frawd o fod yn hynod reibus; ond teg yw dweud hefyd bod geirda i James (yn 1661 - *Cambrian Register*, i, 167) fel dyn parod ei gymwynas. Bu farw yn 1675. Bu'n briod deirgwaith. Y wraig gyntaf oedd Frances, ferch ei gâr [Syr Richard Philipps o Bictwn](#). Yr ail (1647) oedd KATHERINE (1631 - 1664), ferch John Fowler, masnachwr o Lundain - yr oedd ei mam hi, Katherine (Oxenbridge), wedi dyfod yn ail wraig i'w dad ef yr Hector Philipps uchod, ac y mae'r priodasau hyn yn adlewyrchiad diddorol o'r cyswllt agos, mewn economeg a gwleidyddiaeth a chrefydd, rhwng de-orllewin Cymru a dinas Llundain. Dan ei ffugenw ' Orinda ' y mae Katherine Philipps (a aned ar galan Ionawr 1631) yn hysbys iawn (gweler yr ysgrif arni yn *D.N.B.*, neu draethawd Edmund Gosse yn *Seventeenth Century Studies*, serch bod rhai o'r manion yn hwnnw'n anghywir), ac y mae ei phrydyddiaeth a'i llythyrau'n sôn llawer am Aberteifi a'r cylch; bu farw yn Lundain, 18 Ionawr 1664. Ganed dau blentyn o'r briodas hon: Hector (a fu farw'n blentyn), a KATHERINE PHILIPPS (ganwyd 1656; yr oedd yn fyw yn 1699), a briododd a [Lewis Wogan o Boulston](#) (gweler ysgrif [Francis Green](#) ar y teulu, *Cymm.*, xv, yn bennaf 135-8); cawsant 15 o blant, ond un yn unig (merch) a'u goroesodd. Trydedd wraig James Philipps oedd Jane Rudd o Aberglasneu (Caerfyrddin) - gelwir hi'n ' Anne ' yn y llyfrau, ond prawf ei hewyllys (1674) mai Jane oedd ei henw.

Brawd iau James Philipps oedd HECTOR PHILIPPS (bu farw 1693), a dderbyniwyd i'r Middle Temple yn 1654. Cyffyrddwyd uchod â'i ddaliadau politicaidd; bu'n siryf yn 1688, ac yn aelod seneddol dros fwrdeisdrefi Ceredigion yn 1679 (ddwywaith), 1681, 1685, 1689, a 1690 ([Meyrick](#), op. cit., 348); bu farw fis Mawrth 1693. Bu'n briod ddwywaith; merch i'r cadfridog seneddol enwog Philip Skippon (gweler *D.N.B.*) oedd ei wraig gyntaf. Etifeddodd diroedd ei frawd James, ond ni adawodd ond merch ar ei ôl. Aeth y tiroedd (cyn 1744 fan ddiweddaraf) i [Brysiad Gogerddan](#). Bu'r Priordy ym meddiant (1774) tad [Thomas Johnes](#) o'r Hafod; wedyn un o'r Boweniaid o Dredroer ('Troed-yr-aur') a'i pioedd, a chyflogodd ef y pensaer [John Nash](#) o Aberteifi i'w ailadeiladu. Yn 1897 daeth i feddiant teulu o'r enw Pritchard, ac Emily Pritchard, un ohonynt hwy, a sgrifennodd ei hanes - *Cardigan Priory*, 1904. Llwy'r weddnewidiwyd ef ar ôl hynny - heddiw, ysbyty ydyw.

Awdur

Yr Athro Emeritus Robert Thomas Jenkins, (1881 - 1969)

Ffynonellau

gweler nodyn E. G. B. Phillimore am yr enw yn George Owen, *The Description of Penbrokshire*, iv, 475

Enwyd y ffynonellau yng nghorff yr ysgrif

Dolenni Ychwanegol

Wikidata: [Q20734164](#)

Dyddiad cyhoeddi: 1953

Hawlfraint Erthygl: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/>

Nghymru a thu hwnt.

Ewch i'n [tudalen codi arian](#) am ragor o wybodaeth.

